

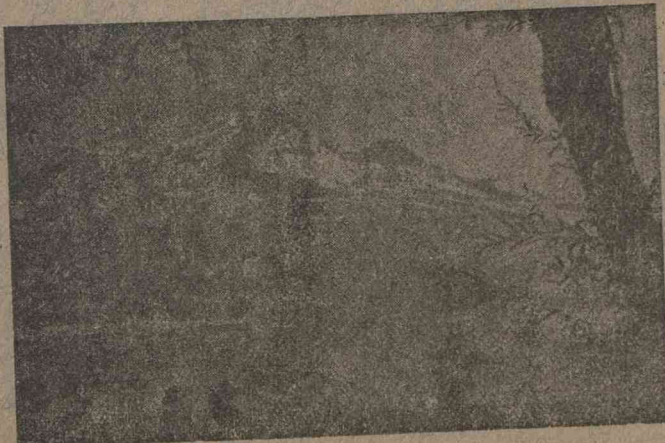
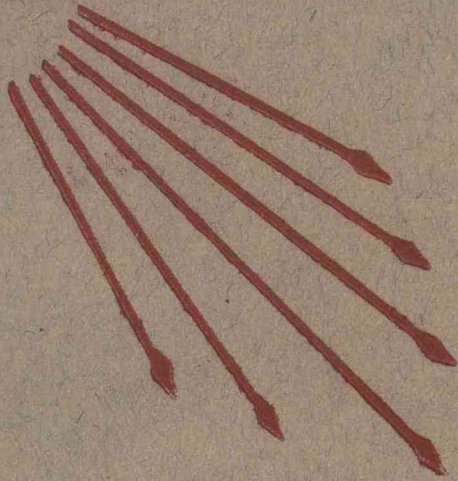
ERCIYES

KAYSERİ

Halk evi Dergisi

Sayı

10

Yazı İçin
Lise : Muhtar Erdemer

Yı : 1 — Sayı : 10

ERCIYES

Aylık Halkevi Dergisi
KAYSERİ

Değerli Yazılara
sahifelerimiz açıktır
Basılmıyan Yazılar
geri verilmez

İÇİNDEKİLER

- Reisicümhur İsmet İnönü tarafında Üniversitede irad buyru-
rulan nutuktan bir parça.
Olgun insan
Aydın Oğulları
Bekleyiş (şiir)
Üstad Hazim Ulusoy Seyraniyi nasıl
takdim ediyor.
Yedinci yıl dönümü (Şiir)
Ulu cami
Erkiletli aşık Hasan
Meşahire dair nükteleyer
Kadınlara dair
Romantizm
Kıyıları ve yolcular (şiir)
Büyük İskender ve söyliyien ağaç
Geçtin... (Şiir)
Everekli Ali Celâlettine ait gazeller
Haydut
Hataylı kız
Spor ve Geçlik
Bir aşk sahifesi
Halk edebiyatı
- Ömer Sıtkı Erdi
Şefik Türker
Muhtar Erdemer
Haşim Nezihi Okay
Naci Kum
Fahrini Tümer
Haşim Nezihi Okay
Erkiletli Nafiz Soysal
Ömer Lütfü Baykan
Haşim Nezihi Okay
Kemaleddi Karamete
Selim Karaca
Haşim Nezihi Okay
Şeref Gönençen
Hamit Yurdakul
Nevzat Yücel
Muhtar Erdemer
Haşim Nezihi Okay

Neşriyat Müdürü
Muhtar Erdemer

Basıldığı Yer
Kayseri Sümer Basımevi

OSMAN FETİHİ İSLAM'IN
TÜRK TARİHİNE
ARMAGANIDIR

Reisicümhur İsmet İnönü tarafından Üniversitede irad buyruhan nutkun bir parçasını alıyoruz :

"İstanbul Üniversitesinin kıymetli mensupları :

İstanbul'a gelişimde beni muhabbetle selâmladınız. Bu günde ün-
versitenin, müesseselerinde yakından gördüğüm memleket ve millet
için ümitlerle dolu olan çalışanları, bende iyi intibalar bıraktı. Size
teşekkürlerimi ve tabdirlerimi söylemek isterim. Bilirsinizki cümhuriyet
İstanbul üniversitesinin mükemmel olmasını, rejimin ilk gününden
itibaren emel edindi. Muhtelif istikametlerde sanımı gayretlerden
sonra üniversitenin bugünkü şekli teessüs etmiştir. İlim seviyesinde
ve tedrisat malzemesinde, İstanbul üniversitemizin kıymetine umumî
o'arak güvene biliriz. Cümhuriyet hükûmeti, yeni Ankara üniversite-
sini tedricen meydana getirirken İstanbul üniversitesinin eksiklerini de

Realiteler :

Olgun İnsan

Yazan :
ÖMER SITKI ERDİ

Her canlı uzviyet doğar, büyür, gençleşir, mahsul verir ve ölür. İnsan da böyledir. Bütün bu hayatî merhaleleri geçirüp te insan olamayan, insan kılığında pek çok mahluk vardır.

Nebat ve hayvan mahsul vermeğe başladımı ; olmuş olgunlaşmış sayılır. İnsan için de bu hükmü verebiliriz. Fakat bu nihayet maddî ve fizyolojik bir oluşturdur.

Olgun insan, maneviyatını ; idrak ve iradesinin müdahaleleriyle tekemmül ettiren insandır.

Kemal ; yaklaştıkça uzaklaşan, gittikçe şümul ve ehemmiyetini artıran bir mertebe, bir hedeftir ki o mertebeye ancak gözlerini kendine tevcih edebilmek, kendini görmek ve müşahade edebilmekle varılır. İntrospection - kendini tartma - olgunlaşmanın ilk alâmetidir. Ben neyim? yaptığım iyi midir, fenamıdır? tabilini yapmak teakkul ve idrak kabiliyetlerini tekemmül ettirir.

İtiyatlardan olgunluğun ve kemalin en büyük düşmanıdır. İtiyat irade zafı

demektir. İradesi zayıf olan bir insanın olgunlaşmasına imkân yoktur.

Olgun insan demek, söz ve hareketi ölçülü insan demektir. Söz ve hareketleri ayarlamak ancak kuvvetli bir irade ile mümkün olur.

İtiyatlardan, insiyaklardan teakkul ve tefekkür merkezleri haricinde nihai aksülamellerdir. Bu aksülamellere dizgin vurmak, maddiyeti ve maneviyeti sevkü idare etmek olgunlaşmak demektir.

Kâmil insan herkesin muhabbetini kazanır. Kâmil insan için bedbini ve bedbahli yoktur. Şefler ve rehberler olgun olmalıdırlar, çünkü mütekâmil insan sürüklenmez, sürükler. Saadetin ve muvaffakiyetin sırrı kemaldir. İlim ve çok bilgi kemal için şart değildir.

Mutlak kemal yoktur. herkes ancak idraki nispetinde tekâmül eder.

Asabiyet, hırçnılık, hiddet, kavga istihfaf ve istihkar kemal ile birleşemez

Kâmil, bir cepheli ve temiz bir insandır.

durmadan tamamlamaya çalışacaktır.

Fakat, asıl mühim olan nokta, üniversite mensubu talebemizin istikbal için verdiği teminatıdır. Kız ve erkek üniversiteli arkadaşlarımız çalışkanlıkta, idealde, ahlâk ve karakterde, Türkiye'nin sağlam istikbaline en inandırıcı delil olmak mevkiindedirler. Dikkat ediyor musunuz talebemizin meziyetlerinden bahsederken zekâ ve istidatlarından, yani daha ziyade fitrî olanlarından, bahsetmedim. Çünkü, bu meziyetlerin daima bol bol talebemizde mevcut olduğu malumdur. Bugünkü medeniyette asıl lâzım olan ve bir iki asırdanberi bilhassa ihmal ettiğimiz temel ve hassa, muntazam, metodik, yorulmak bilmeden çalışmak kabiliyetidir. Onun için üniversitelilerimizin çalışkanlığı, benim için çok kıymetli bir hassadır. Hocalardan ve talebelerden bilhassa rica ettiğim nokta da budur.

Aydın Oğulları

Yazan : Şefik Türker

Önsöz

Şu ufakık denememe başlarken oldukça müşkülât içerisinde kaldım. Mevzuuma elverişli epeyce sayfeler, makaleler buldum. Fakat bunlar pek müteferrik bir halde idi. Derli toplu bir şeklide değillerdi. Garibi şu ki bunlar bana müşterek bir bilgide vermiyorlardı. Hatta aynı zatın iki yazısı dahi biri birine tetabuk etmiyordu. Böyle seyyal bir mevzuun tetkiki vazifem olan doğruyu bulmak ve yazmak işini haylice müşkülata düşürüyordu. Daha başlangıçta bu muhtelif eserler (AYDIN OĞULLARI) emaretine muhtelif müessisler gösteriyorlardı. Bu müessisler kimisinde Baba kimisinde oğul, ve kimisinde de dede'dir. (Hatta birinde bunların ikisinin (AYDIN ve babası MEHMET BEY) birer muhayyel şahsiyet oldukları mukayyettir.

Bu farklar karşısında çok dikkat ettim. Elimden geldiği kadar iddialar yaparak bunları isbate çalıştım. icabettikçe başkalarının vâki zıt iddialarını da çürütmeye gayret ettim. Vazifem tenkit değilse denememe bir hususiyet te'min etmek ve tez adını az çok yakıştırmak gaygusile buna son derece ehemmiyet verdim.

Bu hususta en mükemmel bir eser olan İSMAIL HAKKI Uzun çarşılı OĞLU'nun (Kitabeler) inden çok istifade ettim. Bunu da Düsturname ile takviyeye çalıştım. Başka hiç bir yerde bulamadığım noktaları yalnız

kitabelerde buldum ve değiştirmeye Lüzum görmeden hemen hemen aynen aldım. Denememi hazırlarken, neşredilüp edilmeyeceğini o zaman bilmediğim için: "Eğer bu bir kitap olsa idi, İSMAIL HAKKI UZU ÇARŞILI oğluna teşekkürlerimi ancak kârî muvacehesinde yapmakla ödemiş olurum.", Demiştim. Bu gün bu borcumu ifa etmekle müsterih olurken, bu işe fırsat veren "Erciyes", Mecmuasına da çok teşekkür ederim.

(AYDIN OĞULLARI) mevzu itibarile i k bakışta basit gibi görünüyordu. Fakat tetkik edildiği zaman çok dikkate şayandır. Bu itibarla aydın oğullarının kıymeti ve ehemmiyetini tarihteki rollerini tebarüzde ne derece muvaffak olduğunu bilmiyorum. Bunun bilhassa vesait yoksulluğuna bağışlanmasını dilerim.

Aydın Oğulları

Aydın oğulları tarihine girmeden önce, anadoludaki Türk beyliklerini doğuran Anadolu Selçuk Devletinin son günlerini kısaca gözden geçirmek mevzumuz için faydeli olacaktır.

Selçuk imparatorluğunun

Sonu :

1077 — 1308 seneleri arasında Anadoluda hükümet süren Selçukîler Anadoluya bir refah devresi yaşatmışlardır. Bilhassa Gıyasettin key-

Evvel hesap sonra kasap

hisvev (1204—1210), İzzeddin KEY-kâvus I (1210—1219), Alaettin Key-kûbat I (1219 — 1236) Devirleri anadolu selçukî devletinin en parlak zamanıdır. Bu kısa ikbal devresinden sonra imhâat nişaneleri belirmeye başlar. Mağlubiyetler, taht kavgaları biri birini takip eder. Nihayet Hülâgû'nun emrile anadolu ikiye ayrılır. Kızılırmak huduttur. Bu hududun şarkı Rûknettin, garbı İzzeddine bırakılır. Yani Anadolu iki kardeş arasında taksime uğramıştır. Fakat bir takım entrikalar döner, neticede İzzeddin İstanbul'a kaçmağa mecbur olura (1261). Anadolu Selçukî tahtı artık Rûknettine kalmıştır. Fakat bütün nüfus Hülâgû'nun Nâibi Makamında bulunan Rûknettinin veziri Pervanenin elinde toplanmış anadolu İlhanlıların bir vilayet hükmüne girmiştir. Gün geçtikçe Selçukî Devleti erimektedir.

Anadoludaki türkler putperest İlhanlılara nefret besliyorlardı. Karaman oğlu (Mehmet Bey) anadoluyu ayaklandırmaya çalışıyordu. Çıkan isyan hareketleri İlhanlıların askerî yardımlarıyla bastırılıyordu. Selçuk sultanlarının artık hiçbir nüfusu kalmamıştı. Anadolu sultanları, İlhanlılar tarafından katlediliyordu. Koca Anadolu müdhiş bir anarşi içinde yuvarlanıyor, kıyamlar ve tenkiller birbirini takip ediyordu. Anadolu'nun muhtelif yerlerindeki Türkmen beyleri arasında istiklâl hareketleri belirmeye başlamıştı. İlhan Gazânın Anadoluya gönderdiği kumandanlar dahi kendi metbularına isyandan çekinmiyorlardı. (1301) de Keykûbat III Gazânın emrile İsfahanda idam edildikten bir müddet sonra mes'ut II hapisden çıkarılarak (Kayseri) de Selçuk tahtı-

na oturdu (1303) isede Selçuk hükümdarlığının maddi hiç bir nüfus ve ehemmiyeti kalmamıştı. Mes'ut II nin (1308) de kayseride vefatı ile Selçuk sultanlığı ismende nihayet buldu

İlhanlılar Anadoluyu bir vali'î umumî ile idareye devam ettiler. Bunlar daha ziyade doğu ve orta anadoluya hakim oldular. Garp ve garbi cenubide mahallî türkmen beylikleri kurulmuştu. Nihayet (1327) tarihlerinden itibaren anadoluda İlhanlıların da nüfusu çok zayıfladı. Hele İlhan (Ebusaid) in ölümünden sonra ise (1335) anadoluda türkmen beylikleri artık kendi başlarına kaldılar ve Osman oğulları tarafınban anadolu Türkiügünün siyasi birliği yeniden kuruluncaya kadar bu küçük beylikler arasında mücadeleler eksik olmadı.

Teşekkül eden beylikler

Selçukî devletinin yıkılmasile müstakilen vücut bulan beyliklerin birinci derecede olanları, karaman oğulları, Eşref oğulları, Hamit oğulları, Menteşe oğulları, Candar oğulları, Aydın oğulları, Saruhan oğulları Germiyan beyliği... İkinci derece de Karesi beyliği, Sinopda Pervane oğulları ve Afyon karahisarında sahip Ata oğulları ve denizli'de İnanç oğulları beylikleri vardır..

İşte Selçukî Devleti çökerken, yerinde bu gibi hükûmetcikler bırakarak çöktü. Bunlar arasında birinci derecede kıymeti haiz bulunan (Aydın oğulları) mühim roller oynamışlar ve tarihte türklüğün göksünü kabartacak şerefli hatıralar bırakmışlardır. bunu müteakip sahifelerde tetkik edeceğiz.

Evvel düşün sonra söyle

Aydın oğulları Hükûmeti nin müessisi

Selçukî devletinin inkırazı ile anadoluda teşekkül eden tevaifi mülûkden biride Aydın oğullarıdır. Fakat bu hükûmetin müessisi hakkındamuhâlif kitaplarda muhtelif malûmat vardır. (Düveli islâniye)de (1) Ahmet Tevhit Beyin makalesinde (2) (Osmanlı tarihi) nde (3) (Münecim başı) da (4.), bu devlete müessis olarak Aydın beyi göstermişlerdir. Buna mukabil, (Düsturname) de, (kitabeler) de (5) Köprülü zade Mehmed Fuad beyin (Anadolu Beylikleri tarihine ait Notlar) ında (6) Aydın beyin oğlu Mehmed bey müessisidir. Bazı tarihlerde de Aydın beyin pederi Mehmet bey (7) bu beyliğe müessis olarak gösteriliyor.

Şu malumata nazaran bunların başlangıcı hakkında bir karar vermek zor olacaktır. Fakat (Eflakî menakibi) nda şayanı dikkat bazı malûmata tesadüf edilmektedir ki, bu malumat Aydın beyliğinin meba-disi hakkında bizi tenvir edecektir.

“ Çelebi Emir Arif bin sultan velet Mevlevî tarikatını neşr etmek üzere (BİRGİ) şehrine gittiği zaman (Mübarezzettin Mehmet bey Veledi Aydın) Henüz o havaliyi tamamen zaptına geçirmemişti. maiyetinde bir miktarı süvari ve bir miktarı piyade olmak üzere küçük bir kuvvet vardı. ve kendisi de (Germiyan) beyi (Ali Şir oğlu) nin (Su başı) larındandı. » Aydın oğulları ve umumiyetle anadolu tarihi hakkında çok eski ve kıymetli bir tarihi menba olan ve bu sülânenin mevlevîlerle samimî münasebatı dolayisile malumatının vüsûkundan şüphe edilmeyen (Eflakî Dede) nin vermiş olduğu şu bilgiye

göre, Aydın Beyin ve onun babası Mehmed beyin bu hükûmete müessis olamayacağı gayet aşikârdır. Aydın beyin oğlu Mübarezzettin Mehmed bey dahi ilk zamanlarında Germiyan oğullarının su başısı bulunuyordu.

Germiyan ilinden edüp fethi bap
Germiyan tutardı anar kâp

Tarzındaki ifadesi de Mehmet beyin, o zaman çok kuvvetli bir emaret olan Germiyan oğulları ümerasından olduğuna sarîh bir işarettir. Aydın oğulları Emaretine ancak Mübarezzettin Mehmet beyin müessis olacağını izah ettikten sonra âtideki satırlarda da mumaileyhin peder ve dedelerinin müessis olamayacağını görmekle beraber hatta bunların muhayyel birer zat olacaklarına şahit olacağız.

Düsturnameye medhal adlı
kitabdan alıyorum :

(Gerek Düsturname ve gerekse Eflakî teskiresi bize gösteriyorki Aydın elinin ilk fatihi Aydın oğlu Mehmed beydir. Bu mehmed beyin Pederi hakikaten Aydın bey adlı bir zatıdır. ? Burası şüphelidir.. Aydın ve Aydınlı isimlerle müsemma kabile, mevzi, adları bulunduğu gibi Erzurum havalisinde de vaktile bu isimde bir kale bulunmakta idi. bugün Adananın şimalinde Torus dağlarında göçebe halinde yaşayan meşhur aydınlı aşireti bunlardan birisidir. Anadoluda kabile isimleriyle tesmiye edilmiş bir çok mevkiler vardır. Acaba Selçukîler zamanında (Aydın) namında bir türkmen boyu mevcut olupta etrafa dağılmış bir kısmı anadolunun şarkında bir kısmı garbında mı tavattun eylemiş ve bir kısmı da merkezde mi bulmuştur. Aydın oğulları da bu aşirete mensup

Akçenin gittiğine bakma işin bittiğine bak

olmak dolayısıyla Germiyan oğulları gibi aşiretlerinin ismine nisbetle bir sülalemi tesis etmişlerdir. Bu faraziye kabul edilirse (yazıcı zade) tarafından ihtira ve müneccim başı tarafından teyit ve (Miyariddüvel) sahibi tarafından zikir ve Ahmet Tevhit ve Halil Edhem beyler tarafından da kabul edilmiş olan Aydın bey de hayalî bir şahıs olmuş olur. Bu takdirde Aydın oğullarına Mehmed bey den başlamak icabeder.

Şu faraziye Ne derece doğrudur. bilmiyorum yalnız şunu teslim edelim ki ; Aydın bey ve onun babasının müessis olmayacağı hususundaki iddiamıza hizmet edecek bir mahi yettedir.

Aydın Eli :

İzmirden Kütahyaya kadar uzanıyordu (8). Müneccim başıya göre bu saha şu şehir ve kasabaları havi iai.

Tire, İzmir, Ayasluğ, Güzel hisar, Aydın, Çeşme, sultan hisarı, Kestel, Bozdoğan, Yeni şehri, Alaşehir, Birgi Arpa, sart, Köşk, Bayramlı, Karacakoyunlu, Aydın İnegölü, Ortakçı, balat, Nazlı, Kuşadası, Urla, Keles, Ezine, Akçeşehir, Seferihisar, Balyambolu, Bayındır, Karaburun, Nif, Etye, Kızılhisar... Mesalikülebsar da, (Memleketi Birgi) Namile yadettiği Aydın elinde atmış kadar şehir ve üçyüzü mütecaviz kale olduğu muharredir.

Bunlar arasında Birgi Aydın oğullarının birinci merkezi idi. Bu itibarla bu şehir hakkında kısa dahi olsa malumat sahibi olmamız icabeder.

Birgi Kasabası (9)

“ BİRGİ, İZMİR Vilayetine merbut

ödemiş kazasının nahiyyelerindendir. İzmirin şark tarafında ve ödemişin şimali şarkisine tesadüf eder.

BİRGİ Milattan evvel (DİOS) ismile maruftu. Bizans devrinde (Hiristo polis) ismi verildi. Evliya çelebi, Birgi kalesinden bahsederken onu boz dağ eteğinde ve taşlı dere nihayetinde iki tarafı uçurumlu ve balık sırtlı bir bayır üzerinde kible-den şimale doğru tülâni kârgir eski bir kale olduğunu yazarak Meşhur celalinin (cennet oğlu) nın bu şehirli olmasına mebni kalenin ön tarafından tamir edildiğini de ilâve eder.

Kalenin sonradan iç kısmından maadasi yıkılmıştır. İslâm seyyah ve coğrafyacıları burası hakkında şu malumatı veriyorlar :

(Sübhülağşa) ismindeki eser BİRGİNİN (Nif) E yakın olduğunu Cami, Çarşı, Pazar ve hamamlarını akar su ve bostanlar ile mezarları olduğunu beyaneder.

(Menazürülavalim) de, Birginin cami, mescit, hamam, gibi binalarını yazdıktan sonra meyvası gayet çok olup gemilerle rumeliye sevk edildiğini söyler.

Birgi Aydın oğullarının Birinci merkezi idi. Bu şehri o tarihte Germiyan ümarasından olan Aydın oğlu Mehmet bey Bizanslılardan almıştı.

Birgi bir vadinin içinde Uzun bir kasabadır. Ortasından geçen birgi çayı kasabâyı ikiye ayırır. Bu çay üzerinde iki dar ve mürtefi kârgir köprü vardır. Kasabanın evvelce bin beş yüz kadar hanesi vardı 1919 senesinde Yunanlıların işgaline uğrayan kasaba 1921 tarihinde ve Yunanlıların firarı esnasında yakılmıştır. dörtte üçü yanan Birgi, bir kısmı so-

Devam edecek

Adam adama lâzım olur.

Bekleyiş!

Gönlümdeki isyanı hayalinle uyuttum
Zannetme ki cânâ, seni bir lâhza unuttum..
Her yerde nigâhın beni takibediorken
Bir lâhza unutmak seni mümkün mü esasen
Nâdide emeller dolu gönlümde seririn
Senden alır eşârına ilhamı esirin
“Yetmez mi eninim?..” diye sordun da geçen gün
Feryadına lâkayt o bahışlarla süzüldün
Hâlâ bu sükût ayları saymakla tükenmez
Hâlâ yine şair bunu tâdâda üşenmez
Bahtın yüzü gülsün diye hicran ile bekler
Yıllarca zamandır seni bin can ile bekler.

Muhtar Erdemer

Not : Bu manzumo evvelki sayılarda tertip hatalarıyla çıkmıştı

sonradan yapılmak suretile şimdi beş yüz hane kadardır.

Birgiden geçmek üzere ödemışten iki yüz metre irtifanda olan ve zamanı kadimde (Timolis) denilen boz dağa kadar bir şose vardır. Bnnun Birgiden dağa kadar olan kısmı sonradan açılmıştır. Birgiden Boz dağa üç saatta çıkılır. Boz dağ üzerindeki (Gölcük) mevki'i ödemiş ve hatta İzmirin sayfiyesidir. Gölcükde balık vardır. Gölcüğün ayağı (tabak dere) ismile salihli civarında sat suyuna

akar..

- 1 - sahife : 279
- 2 - Encümen mecmuası, sahife : 616 - 625
- 2 - Necip Asım ve Mehmet Arifin, sahife; 498
- 4 - Müneccim başı tarihi tercümesinin ikinci cildi, sahife : 52-33
- 5 - Uzun çarşılı oğlu ismail hakkının sahife ; 116
- 6 - Türkiyat mecmuası, Cilt II, sahife 5
- 7 - Osmanlı tarihi, Ahmet Rasim, Cilt, I sahife ; 72
- 8 - Hayyullah Efendi tarihi cilt [3], sayfa : 16
- 9 - Kitabeler İsmail Hakkının sahife: 107 108

Evvel taam sonra kelam.

Sanihat sahibi üstat Hazım Ulusoy Seyraniyi nasıl takdim ediyor

Seyrani'nin namı ardından bir çok efsaneler sürüklenmektedir. İşte bir kaç nümune : bir yaz mevsiminin mehtaplı gecesinde mahalle mescidi-nin imamı bulunan pederinin kapısı vurulur. Ve cemaat dışarıda kaldı ; sabah namazının vakti geçiyor gibi sesler yükseliyor. Pederi yatağından telaşla fırladı. O zaman on beş yaşın-da bulunan oğlu Mehmedi cami aç-mağa ve kandilleri yakmağa gönderir Çocuk mescidi açar, fakat kandilleri yanmış bulur. Donuk ve ölgün ışıklar saçan kandillerin şuaşı raşedanı altın da muntazam saflar bağlayan yeşil kavuklu ak sakallı, iri gövdeli mehip kıyafetli, nurlu şimalı bir cemaat görür. Titrer, korkar, düşer, bayılır ve günlerce ortadan kaybolur. Yavru-sunun böyle esrarengiz bir şekil de gaybubetinden dolayı annesi ağlar, çırpınır. Nihayet bir hafta sonra Mehmetlikten Seyranî mahlaslı şairli-ğe istihale eden oğlunu baygın bir halde bağlarında bulur. Bu efsanevi vak'a halkın kanaatlerle izdivaç ede-rek Seyranî namında coşkun ve eriş-miş bir şair doğuruyor. Bu vak'anın efsane olduğunda ısrar etmek, halk nazarında, esasatı diniyeden birini inkâr etmek kadar günahdır. Avamca Sevrani, pirlar elindeu dolu içmiş bir halk aşıkıdır. İç yüzü rububiyete yönelmiştir. Bu kadar yüksek bir şah-siyete malik olan bu adamın müskirat kullandığını halk görüyor, yakıştıramı-yor. Derhal mafevkelbeşer bir kuvvet

bahşediyor. Seyranî'nin ihtiyarlık devresinde bazı asabi heyecanlar geçirdiği ve tarzı hayatında bir karı-sıklık, bir sendeleyiş vukua geldiği muhakkaktır. Ruhu bu buhranlar içe-risinde çalkandığı zaman tuhaf şekil-lere girermiş. Ezcümle şarap bardak-larını kavuğunun arasına dizer, siyah çuha parçalarile sardığı bir çatal çöpü külâhının cephesine diker, üç tuğlu vezir onurile mahalle mahalle dolaşmış. Tercümeii haline gelince 1222 tarihinde Evereğin Uruza Mahal-lesi imamı Cafer efendinin sulbünden tevellüt etmiştir. İki sene kadar med-resede kalıyorsa da, zekâsının inkişâ-fına mani olan bu köhne müesseseyi nefretle terk ediyor. Fakat oradan çıkınca ne yaptığı nereye gittiği meç-hul... Ancak Tettebbuatının kısalığına rağmen en mühim mesaili içtimaiye ve ahlâkiyeyi halledecek kadar keskin bir nazar, geniş ve ihatalı bir kafaya malik olduğu muhakkak.. Anadoluda halk tabakası üzerinde bir şairi azam Hamit nüfuzu taşır. Şiirlerinden bir kaç parça ezberlememiş bir adama rastlanmaz.

Şair Abdülmecit devrinde İstanbu-lada gitmiş ve bazı mühim şahsiyet-leri hicvetmiş. Cezalandırmak için aramışlarsada bir hemşehrisi'in delâ-letile memleketine kaçmıştır. Bir gün gözleri görmez olan bir ahababı : ah baba, der, artık bende dünyayı göre-cekgöz yok.. Seyrani derhal cevap

Bir söyle iki işit.

verdi : Uzülme artık dünyada da görülecek yüz yok Seyrani aruz vez-nile olan şiirlerini yazarak, hece ile olanları düşünerek söylemiş. 1283 tarihinin dilber bir baharında, acıklı ve sefalet engiz bir hayatın ıztıraplar-na veda etmiştir. Mezarı E.vereekteki eski mezarlık üzerine yapılan mektep binasının şarkı cennubisindedir. med-fenin üzerine bir siyah taş dikmek

suretile olsun faziletine, irfanına hür-met gösterilmemiştir. Acaba :

Akîbet benzim gibi üstünde bir
gün ot biter
Aşıkı sadıklığım kabrim sana
isbat eder

Diyen seyrinin medfeni böyle acı-nacak bir şekilde mi kalmağa mah-kûmdur. ?

yakup Kadri seyraniyi nasıl Anlıyor :

Her şeye basit ve behimî mânâlar verildiği, har şeyde basit ve behimî manâlar arandığı bu devirde, artık hiç kimseye şiirin mukaddes menşeyinden bahse imkan kalmamış-tır. Şairlere yarı veli, yarı nebi nazarile bakıldığı mezarları-na adaklar adandığı zamanlardan çok uzaktayız.

Ve gene onun içindir ki, hürmetkâr bir elin kimbilir ne zahmet ve ne ihtimamla yalçın Anadolu topraklarından top layık kekik, merzenkûş ve fesliğin gibi muattar ve mübarek otlardan müteşekkil bir demet halinde çıkardığı (Sanihatı Seyranı) hiç bir ferdin alâkasını celbetmedi.

Ben ne bahtiyarım ki, kırk yıl, o lâkayt ve hissiz muhutın havasile Zehirlenmiş olmama rağmen halâ şu mermerden uzlet içinde bahsettiğim bu sade kır demetinin sert ve ağı kokularında bile, cavidanî, zevkler duymasını biliyorum.

İsmail Habib Nasıl Anlıyor Edebi Yeniliğimizden :

On dokuzuncu asır birinci sınıf saz şairlerinin en meşhur-ları olan dört şair arasında Seyranî, şiirlerindeki ritm ve sıcak heyecan noktasından belki hepsine faiktir.

Seyranî, gerek aruz ve gerek hecede nazım tekniği itiba-rile de çok kuvvetli görünüyor. Bu yalnız enfüsî bir şair değildir ; aynı zamanda gözlerini muhutine çevirmeyi de biliyor. Aynı nizamiye mahkemelerinin açılmasına zaruret hissettiren eski şer'îye mahkemelerinin feci berbatlığını şöyle anlatıyor.

Önüne bakma sonuna bak.

Mahkeme meclisi icat olduğu
Çeşmi rüşvetin akmaklığından
Kaza belâ ile âlem dolduğu
Kazların kadiya uçmaklığından

Selefin rüşvetle hüccet yazması,
Halefin anlayıp hükmün bozması,
Yıkılan binanın birden tozması
Asıl sermayenin topraklığından

Koca şair yalnız mahkemelere, medreselere, softalara
zülüm yapan zanğı lere çatmakla kalmıyor ; o, ta baştaki
sultanlara hücumdan da çekinmiyordu. Yeni saraylar yaptır-
mağa başlayan sultan Mecit devrine tarizlerde de bulunmak-
tadır.

Eski sarayları beğenmez oldu,
Yere sığmaz oldu sultan olanlar

Hele enfüsi şiirleri çok liriklik. Halk şairlerimiz içinde
hem duyan ve titreyen kabiliyet, hem duyruan ve titreten
kudret itibarıyla Seyrani birinci safta geliyor

Aferin ey çeşmemin yaş,
Yar yoluna akışın var,
Cennetten mi çıktın acep,
Tavus gibi bakışın var

Fikir gibi görünen öy'e şiirleri varki, hakikatte kalpten
çıkmadır. Fikir orada bir gâze gibi kalbi örter ; fakat o gâ-
zenin şeffaflığı altında titriyen kalbi görebiliriz.

Ara bul şem'anı yakta
Su gibi engine ak ta
Ne tırnak idim ayakta
Ne tac gibi serde idim

Ne martıyım bahre daldım,
Ne gemi ummana saldım,
Ne er gibi avret aldım,
Ne zen gibi erde idim

Öfke ile kalkan ziyanla oturur.

Fikrin kalbe inmesi, fikrin derinleşmesi demektir. Fikir
ancak derinleşiyorsa şiir oluyor. Fikirsiz his dumandır; şekil
veremeyiz. hissiz fikir kurudur; beğenmeyiz. Fakat histen öz
alan fikir; işte seyrani den rasgelen mısralar :

Aşkın iğnesile dikilen dikiş
Kıyamete kadar sökülmez imiş
Kemin kemliğinden bize ne zarar,
İyiler iyiliğin başa kaker
Toprağın hâbili kabul ettiği
Şüphesiz yüzünün yumşaklığından
İbrişimden razık sandığım güzel
Meğer pulât gibi bükülmez imiş

Ah, aşkın kudreti ; meşhur Hallâcî Mansur Allahı kendi-
nde görmüş Enelhak demişti. Seyrani ise hak kı kendinde
değil sevgilisinde görüyor.

Padişahı aşka olalı nedim
Çilehane oldu meskeni kadım
Enelhak demedim entelhak dedim
Melâmet dahnda astırdın benî

(Dertli)nin kara bahtım manzumesi gibi Seyrani'nin de
var. Hangisi asıl hangisi naziredir ? bu meçhul fakat seyrani
nin manzumesi insana ötekenden daha içli görünüyor :

Nice defterlerden ismim sildirdin
Gelmedi sesinden ses kara bahtım
Bahtın gemisinde yelken yok bildin
Durma lodes gibi es kara bahtım

Ağır meclislerde sıkılmaz iken ;
Mengeneye versen bükülmez iken
Seyrani arslana yıkılmaz iken
Dedirdin tilkiye « Pes » kara bahtım

Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir.

Yedinci Yıl Dönümü için

19/2/939 akşamı Haikemi müsameresinde
okunmuştur.

Naci Kum

*Bir kaynaktan fışkıran altı kollu pınarın
Hayat veren suyundan can geliyor her yana.
Bir ulu gövdeli ve altı kollu çınarın
Gölgesinde mesuduz Atayı ana, ana..*

*İşte : uçsuz ovalar, başı çiğdemli dağlar..
Çiftçi eli bezemig o'gun meyveli bağlar..
Ankaradan fışkırmış, ırnak olmuş ta çağlar :
Gel, kardeşim, suyundan içelim kana, kana.*

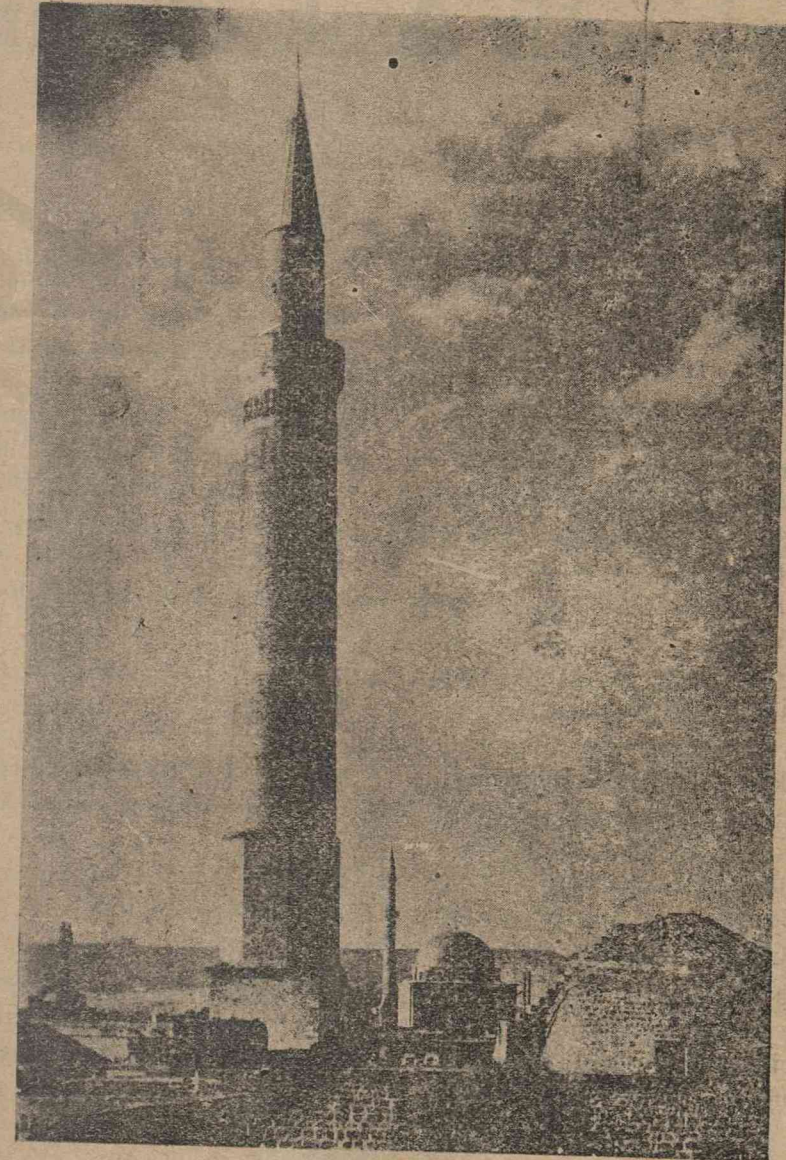
*Ayla gecemiz aydın, Günle bağrımız yanık.
Oğuz soyu uyumaz ; gözlerimiz uyanık.
Bin asırlık tarihim dosta, düşmana tanık .
Onun potasında biz kaynaştık yana, yana .*

*Birlik var, dirlikteyiz ; ikilik yok bizlerde.
Kemalist Türkiye var sağlam yürür izlerde.
Uçaklarla havada, gemiyle denizlerde
Üstün olduk dün, bugün kudretle çevre yana.*

*Ey Türk genci, ödevin cümhurluğu yaşatmak,
İnkilâbı koruyup, rejime canla tapmak.
Bundan geri kaygıyı, tasayı baştan atmak
Atatürk'ten emanet olundu işte sana..*

*Partimizde güvenli, Evimizde neşeli ;
Tek gönül, tek imanla bağlanıp, birleşmeli.
Millî Şef İNÖNÜ'nün başaran, kutsal eli :
Yeni, yeni varlıklar bağışlıyor vatana.*

İki el bir baş içindir.

ULU CAMİ

Sultan camii adı da verilen bu cami Danişmendilerin üçüncü hükümdarı Melik Mehmet Gazi zamanında yapılmıştır. Gıyasettin Keyhusrev zamanında [602 H.] yılında Muzafferiddin bin Keygayus tarafından tamir ettirilmiştir. Bu tamire ait kitabe kuzey kapısının bulunduğu divara konulmuştur. kara bir plan üzerine yapılan caminin tavanı 46 kemer ayağına istinat ettirilmiştir.

1129 tarihinde büyük zelzelede harap olmuş is de matbaai amire emini Kayserili Bay Halil tarafından tamir ettirilmiştir. Bu tamire ait manzum bir kitabe vardır.

FAHRİ TÖMER

İşin yoksa şahit, paran çoksa kefil ol.

Erkiletli Aşık Hasan

Hazim Nezihi Okay

Yazanlar : Erkiletli Nafiz soysal

Hayserinin on iki kilometre kuzeyinde Erkilet nahiyesinin yukarı mahallesinden Hamitli oğullarından Hacı Halil oğludur.

18 inci asrın son ve 19 uncu asrın ilk yarısında yaşamış olan bu şair kendini din ve taassup çerçevesinden kurtaramamıştır. bunu şiirlerindeki havadan anlıyoruz. Tahsilinin ne derece olduğu bilinmemesine rağmen yazılarında oldukça kuvvetli bir medrese havasının hakim olduğu görülmektedir. Büyük şair seyraninin musısı olmak delayısıle yazılarında onu tanzir ettiğide görülmektedir.

Bilhassa bir kaç şiiri tamamen seyraninin kafiyeleleri ileler. Buna rağmen seyranideki serazatlık ve din kayıtlarına hücum Hasanda yoktur. hiç bir şiirinde lâik olamamış olduğu gibi aruz ilede yazdığı parçalarda da nisbeten muvaffak olamamıştır.

Hasanda o devirde moda halini almış olan kelime oyunlarıda vardır. Ve böyle cinaslı parçalar yazmaktan zevk duyduğuda bu tarzdaki parça-

ların taaddüt etmiş olmasından anlaşılmaktadır.

Hasanın Mahmut zamanını idrâk ettiğini Fes geyilmesi münasebetile yazdığı bir parçadan anlıyoruz. Bu itibarla 1771 yılında doğduğu ve 85 yıl yaşayıp sıvastopol harbinin bittiği zamanlarda yani 1856 yılında vefat ettiği tahmin edilmektedir.

Harbin bitmek üzere olduğunu ölüm yatağında öğrenen Hasan - ah kabil olsada Gazı olarak dönecek olan köyünün delikanlılarına bir destan yazabilsem dediği rivayet edilmektedir.

Hasanın ve ahfadının mesleki rençberliktir. Erkiletin batısında kireçli denen yerde arazileri vardır. Her halk şairine olduğu gibi Dervişlerin şerbet içirme hikâyesi Hasana da izafe edilmektedir.

Hayatının bir kısmınıda çiçek dağı ve kırşehir havalisinde ticaretle geçirmiş hatta orada Döne adlı bir kıza aşık olduğunuda bir şiirinden anlıyoruz.

Koşma

*Şunda bir güzele gönül düşürdüm,
Uykuda görürdüm düş arasında.
Gece gündüz sevdasına yelerdim,
Kaldı kara bağrım kış arasında.*

*Sen güzelsin güzel sana inandım,
Aklımı aldıldım meylimi verdim,
Öyle bir mecnunum derbeder oldum,
Gezerim dağlarda taş arasında.*

*Hasan aşık oldu, gördü gülüne,
Canı kurban sevdiginin yoluna,
Ey ! saba gidersen dostun iline..
Araki bulasın eş arasında.*

Meşahire dair Nükteler

Develili saz şairi "Seyrani", gözleri kör olmuş eski bir dostuna rast gelir :

— Ne var , ne yok ? ..

Diye hatırını sorunca, ama olan dostu :

— Ne bileyim? der, bende artık dünyayı göreceğim göz kalmadı ki!

Şair Seyrani eski dostuna şu zarif cevabı verir.

— Esef etme, ondada bakılacak yüz kalmadı!

Nehirle denizin farkı

Abdullah Cevdet merhum Pariste iken Sen nehrinin durgun sularına bakarak :

— Ne güzel deniz !

Diyen bir arkadaşına şu beyit ile cevap vermiş :

" Sen nehrine hiç deniz denirmi ? ..

" Hizmetçiye (bendeniz) denirmi ? ..

Başlasanıza !.

Balzakla Aleksandır Dümanın arası açılmış. Birgün romanc Balzak tiyatrocü Dümaya şu taaruzda bulunmuş :

— Karar verdim.. Bunadıktan sonra tiyatro yazacağım!.

Dümanın cevabı :

— Ne duruyorsunuz... Başlasanıza...

Okunurmu ?

Muallim Naci merhumun (Esami) ismindeki eseri intişar etmişti.

Ahmet Rasim bu eser hakkında fikrini soran bir zata cevaben :

— Adam sende, der. Nacinin Esamisimi okunur?.

Kadınlara dair

Kadınların hakiki siması otuz yaşında meydana çıkar.

Balafe

Bir kadının mizacı giydiği elbise ile değişir.

La Bürüyer

Bir kızın faziletine en iyi bekcilik eden şey çirkinliktir.

Madam Joranlis

Kadının bir şeye inanabilmesi için onun inanılmaz bir şey olması kâfidir.

H. Spenser

Seven bir kadının hevesatımızı tahrike çalışması o vasıta ile kalbimize nüfuz etmek istemesindendir.

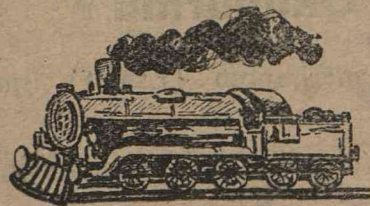
Krebiyyon

Kadın gururunun hürmete en şayan menbaı, kendini aşkının nazarında küçülmüş görmek korkusudur.

Stendal

Bir delikanlı için yaşlıca bir kadınla evlenmek utanılacak bir hal teşkil etmez, bilâkis bir ihtiyatkârlık ve teyakkuz nişanesidir.

La Bürüyer

ROMANTİZM

On sekizinci asrın sonlarında Almanya'da doğan ve sonra bütün diğer memleketlere yayılan bu edebî cereyanı; iyice anlıyabilmek için 18. inci asır Alman edebiyatının ana hatlarını bilmek lâzımdır. Bunun içindir ki : ben de esas Romantizme girişmeden önce ; 1700 senesinden 1796 yılına kadar olan Alman edebiyatına umumî bir nazara atfedeceğim.

18. inci asrın başında ilk tesadüf ettiğimiz edebî ve felsefî cereyan ; aklın her sahada ve her şeyde hâkim bulunduğu devirdir ki : Almanya'da bu edebî ve felsefî cereyana tenevvür devri (Aufklaerung) denir. Meşhur filozof Kant 1784 senesinde « was ist Aufklaerung ? » (Tenevvür devri nedir) adındaki eserinde ; bu cereyanı şu şekilde izah etmektedir : « Tenevvür devri (Aufklaerung) ; insanın bizzat kendi hatası ile kabul ettiği sebavet buyunduruğundan kurtulmasıdır. » Kant'ın sebavet buyunduruğundan kurtuluş diye kasdettiği şey ; beşeriyetin din ve müstebit hükûmetin tesir ve vesayetinden kurtulmasıdır.

Bu edebî cereyanın en karakteristik noktaları şunlardır :

1. Bu edebî ve felsefî cereyan ; hiç bir tarihî köke istinat etmeyen bir cereyandır. Çünkü o ; bütün hayatı kendi aklî ve mantıkî görüşü ile yeniden kurmak istiyordu. Bundan dolayı orta çağ ; Aufklaerung'e karanlık, meçhul ve manasız gelmekte idi.

2. Leibnitz'in felsefesi gibi Aufk'

laerung da optimist bir görüş tarzı arz etmektedir.

3. Lessing'de müşahade ettiğimiz gibi Aufklaerung kozmopolit bir zihniyet taşımaktadır. O her hususta millî noktaî nazarın hakim oluşunu ; fikir hürriyetini darlaştıran bir engel olarak görmekte idi.

4. Aufklaerung diğer bir taraftan aynı zamanda rationalist bir görüş arz etmektedir. Çünkü o akıl ve mantık ile beşeriyetin en gizli sır ve muammalarını bile izah edeceği iddeasında bulunuyordu. Fakat böyle bir görüş tarzının şiir ve edebî sahada gayri müsait bir tesir yapacağı aşîkârdır. Aufklaerung zamanında Almanya Fransıyanın tesiri altında kalmıştır. Boileau, Voltaire, Diderot gibi Fransız mütefekkirleri bu zamanki Alman edebiyat ve fikir hayatına çok müessir olmuşlardır.

Aufklaerung edebiyatı daha ziyade didaktik bir mahiyet arz etmektedir. Roman, lirik ve epik eserlere karşı bir temayül yoktur. Fikrî mücadelelerden yılmayan Leissing ; dram ve edebî tenkit sahasına tamamen hâkim bir vaziyet aldı,

Aufklaerung edebî cereyanının üslubü (Stil) ; mantık ve akla uygun olan bir üslüptür. En çok göz önünde bulundurulmuş prensip ; yazılan şeyin açık ve vazîh oluşu idi.

Bir taraftan Luther'in ortodoksisine diğer taraftan rationalizme karşı aksülâmel olarak doğan pietizim ede-

İki el bir baş içindir

Kıyılar ve Yolcular

Her gün yeni bir dekor, her akşam başka bir renk
Burda her şey ışıklar ve renklerle yanıyor.
Şimdi deniz kıpkızıl, şimdi karşı ufuk mor

Birer altın göl gibi titreşiyor kıyılar
Beyaz kanatlı kuşlar tuttu yine engini,
Sular şimdi büsbütün değişince rengini

Yolcular geçecekler, Yolcular ve yolcular...

Haşim Nezihi Okay

bî cereyanı ; dî nî his ve duygulara dayanan bir cereyandır. Bu cereyanı tesis edenler Philipp Jakob Spener ile August Hermann Fancke dir. Birincisi eseri ile ikincisi ise pedagojik faaliyeti ile müessir olmuştur.

1700 senesinden 1740 yılına kadar tenevvür (Aufklärung) edebî cereyanı nı hâkim idi. 1740 dan 1755 yılına kadar olan zaman ise; pietizm edebî cereyanından doğan, en ziyade his ve duygulara dayanan bir devirdir. Bu devrin en kıymetli eserlerini Klopstock vermiştir. 1755 den 1770 kadar olan Lessing zamanındaki tenevvür devri; bazı hissî ve klasik hususâtı ihtiva etmektedir.

1770 senesinden 1786 yılına kadar «Sturm und Drang» denilen edebî

cereyan ile karşılaşırız. Bu eebî cereyan her hususta aklı lâkim olduğu tenevvür edebî cereyanına aksülâmel olarak doğmuş ve en çok his ve duyguya önem vermiş olan bir cereyandır. Bu devrin en meşhur dram yazarlarından Klinger'in aynı namdaki eseri mezkûr edebî cereyanına bu adı verdirmiştir. Bu edebî cereyanın hüsulünde en çok lâkim olan şahsiyetler şunlardır. Rousseau «Le contrat social» adındaki eseri ile Shakespeare (Şekispir) A-rder ve Haman.

Hamanın hadse dayanan his felsefesi; bu devre üzerine büyük bir tesir icra etmiştir.

Bu edebî cereyanda en ziyade revaç bulan edebî neviler şunlardır :

Ödünç güle güle gider, ağlıya ağlıya gelir

Büyük İskender ve Söyleyen Ağaç

Franstzeadan çeviren :

Kemaleddin KARAMETE

Firdevî şehnamesinde bu hikâyeyi şöyle anlatıyor :

Osralarda birinci Daryüs Kayser Filiposun hü'cmettiği Rum memleketini istilâ etmişti. Filiposo da ricatını, cizye olarak senevi bin altın yumurta tediye etmek ve hristiyan olan güzel yanaklı kızı prenses Nahidi de onunla evlendirmek vadile elde etmişti.

Binaenaleyh Filipos, nişanlıyı kıymetli taşlar kakılı ve kırmızı örtülerle setr edilmiş bir mahfede sallanarak önünde piskoposlar, arkasında bâkire Me'yemin düğün dualarını teganni eden papaslar bulunduğu halde üzerine inciden haçlar işlenmiş rum kadifelerile parıl parıl yanan tasvir gibi güzel, yeni yetişmiş altmış kız tarafından takib edilerek hududa kadar yolladı.

Piskapos Kayserin kızını Daryüse

lirizm,dram... Roman nevi tamamen ihmal edilmiş gibidir.

Sturm und Drang edebî cereyanını Alman klasizmi takip etmektedir. Bu devre de 1786 senesinden 1800 yılına kadar devam etmektedir. Kant'ın kritizmi Goethe ve Schiller'e tesir etti. Bundan başka Johan Johachim winckelmann (Yohan Yohahim Vinkilman) şu namdaki eseri ile alman klasizminin doğuşunda mühim bir âmil olmuştur: « Yunanlıların resim ve heykeltraşlık sanatının taklidine dair düşünceler (Gedanken über edi

ve altın yumurtaları da hazinedara teslim etti. Şah, kalbleri teshir eden bu güzelliği görünce hemen kudret tacını başına koydu ve gayet sevinçli bir surette neşeli Fars iklimine yöneldi.

Fakat bu rum mehtabı Kralla yatığı bir gece derin bir nefes aldı. Kral bunun nefesinin saf olmadığını gördü, yüzünü ondan uzaklaştırdı, kaşlarını çatı ve bu fena keşiften müteessir olarak Krallığın bütün hekim ve sihirbazlarını Kraliçenin başı ucuna çağırttı. Bunlar buna bir çare bulmağa muktedir olamadılar. En nihayet zavallıya çok göz yaşı döktürerek, ağzını şiddetle yakan (İskender) denilen döğölmüş bir ot yakısını, ihtiyar bir âlim Kraliçenin damağı üzerine tatbik etti. Bunun üzerine fena koku kayboldu. Şimdi Nahidin nefesi bilakis misk ve gül kokuyor-

Nachahmung der griehischen werke in der Malerej und Bildhauerkunst).

Winckelmann yukarıda zikredilen eserinde yunan şah eserlerinin şu iki vasfı ihtiva ettiklerini söyler: asil basitlik ve sakın güzellik (Edle Einfalt und stille Grösse).

Bundan dolayı Alman klasizminin de esasını bu iki nokta teşkil etmektedir. Klasik üslubun bariz iki vasfı şunlardır : sükûnet ve itidâl.

(Arkası var.)

Ömer Lütfü Baykan
Lise Almanca öğretmeni

Öfke ile kalkan ziyanla oturur

du. Fakat Şah onun aşkından ikrah etmişti. Prensesi babasına geri yol-ladı. O ise Daryüsten gebe idi. Bun-dan kimseye bir şey söylemedi. Nahid'in üzerinden dokuz ay geçince dünyaya bir oğlan getirdi ve adını çocuk doğurma kadar acı ızdırlar çek-tiren döğülmüş otun adı olan İskender koydu.

Rum Kayseri bütün memlekete bir oğlu dünyaya geldiğini ilân ettirdi. Zira kızının geri yollanmasından mahcup olduğundan hem onu, hem de sırrını her kesten saklamıştı. İşte bunun için Makedonyalı Filip hakikat-te dedesi olduğu halde Garpta Büyük İskenderin babası olarak tanılır.

Bir zaman sonra Acem Şahının yeni Kraliçeden bir oğlu oldu ve ona kendi adını (Daryüs)ü koydu. İsken-dere gelince, o cennetten inmiş de-decek kadar güzeldi. Onun ceylan gibi, gözleri bir arslan rengi, misk kokulu saç bukleleri ve hiç bir ressam paletinin üstünde şualarını ifade etmek için kâfi derecede malik olmadığı güneş gibi parlak bir teni vardı. Fakat daha harikulâdesi ağzı-nın şirinliği ve elbiselerine kadar tâtir eden nefesi idi. Buna annesi-nin ağzının fena kokusuna karşı kutsi bir mukabele denebilirdi.

Rum Kayseri ölmezden evvel İsken-dere aslının İranî olduğunu söyledi. Ertesi sene Daryüsün bir sefaret heyeti senelik cizyeyi almağa gelince genç Hükümdar (Altın yumurtlayan tavugun öldüğünü) bildirdi.

İskender bir zaman sonra İran: ziyarete karar verdi. Babasının yeri-ne geçen Daryüs II ye uzlaştırmacı bir mektup yazdı.

[Ne Kralla muharebe etmeği, ne de memlekette uzun zaman ikâ-met etmeği hiç arzu etmiyorum.

Yalnız şöylece bir dünyayı gezüp dolaşmak ve seyahat ederek bilgi-lerimi artırmak istiyorum. bununla beraber gökte bir bulut gibi geze-miyeceğimi ve kara yolundan istifa-de etmek mecburiyetinde kalacağımı düşünmekliğimi rica ederim. Binaena-leyh memleketten geçmekliğimi ret etme, yoksa beni sana karşı harbet-meğe mecbur edeceksin. O zaman seni tamamen itaat altına almadan İmparatorluğundan çıkmayacağıma yemin ederim.]

Daryüsün İskenderin seyahatine nasıl mümanaat ettiğini, İran ordusu-nun nasıl mahvolduğunu ve Daryüs-sün bizzat kendi generalleri tarafın-dan vurularak son nefesini yarı -kardeşinin dizi üzerinde verdiğini o da ona kızı Roşenek [Küçük Rok-zan] «öyle bir gül ki asla toz kon-mamış, öyle bir ilkbahar ki soğuk bir rüzgâr onu asla rahatsız etmemiş» ile evleneceğine yemin ettiği ma-lumdur.

Bunun üzerine genç Fatih mükem-mel bir surette Şahı göndürdü. Alçak, yüksek kim olursa olsun onu öldürenleri astırttı. Firuzeden tahta oturmadan ve (Aşemenit tacı) nı giymeden İsfahana iltica et-miş olan Kraliçeye tâzimkâr bir mektup yazarak (on iki yaşında olan) küçük Rokzanın ruhunu istedi (İran-da el değil ruh istenir).

Bu haberden kalbi neşeyle dolan Kraliçe kızını mücevherat ve hepsi, zemini lâlelerle müzeyyen sarı, me-nekşe ve lâil renginde Çin kumaşları giymiş üç yüz genç kız, ellı beyaz harem ağasından mürekkep bir alay-la ilk baharın rüzgârile sallanarak Persepolise yolladı.

Selvi gibi boyu, siyah saçla tetev-vüç etmiş başı ay gibi çehresinin

etrafında dalgalanan bukleleleriyle cennet nergisleri benzeyen gözlerinin üzerinde bir İran yayı gibi birleşmiş kaşlarile şahâne bakire Kralın apart-manına vasil olunça İskender : [Bu gihanın şulesi] diye haykırdı ve Tanrıya böyle bir harika yarattığın-dan dolayı şükretti. Bütün rahipleri bütün prensleri, bütün nazırları oturt-tu ve Mesih ile Zerdüştün âdetlerine göre Daryüsün kızı(kendi yeğenile) res-men nikahını kutluladı. Ondan sonra Roşenek'in üzerine o kadar altın ve kıymetli taşlar serpti ki o gelin oda-sına müşkülâtlarla gidebildi. İskender onunla orada yedi gün yedi gece kapandı ve onda büyüklük, mülayemet zeka ve ismetten başka bir şey gör-medi. Kendi de ona derin bir aşk-la bağlandı. Sonra sekizinci sabah dünyayı tanımak ve onu elde etmek endişesile yeniden hareket etti.

Hindistanı, Çini Arap adalarını ve Firaunların arazisini zapt etti ve hep-si bir aşk denizinin kokusile meşbu ve hepsi bir el sürülmemiş inci [olam Prensesleri birbiri üstüne aldı. Bun-dan sonra merkezi Heran (Harem) olan ve yüz sokağının her birisinde onbin bakire barındıran (öyle bakire-ler ki zırhları içerisinde uyurlar ve ancak cesaretile mağrur bir erkeği kendi ellerile öldürmedikten sonra kadın tezyinatı takmazlar) yalnız kadınların ikamet ettiği bir Krallığa geldi. Bunların Kraliçesi başta olmak üzere Amazonlar dört nala gelerek genç Kahramanı karşıladılar ve ona güzel sular akan bülbüller öten ve meltem rüzgarlarının aynı zamanda gül ve meyva bahçelerinin kokusunu getirdiği hoş bir mahalde bir ziyafet hazırladılar. Geceyi bu meşcerede renkli ve yumuşak halılar üzerine uzanmış olarak onunla beraber geçir-diler. İskender bu işveli muharip

kadınların sırlarına vakıf oldu. On-ların ağır ve kısır nevazişlerine yufuk peyda etti. Fakat şafak söker sökmez eğerine sığırdı. Denizler, çöller, [batak-lıklar geçerek yalnız tek, fakat pek büyük bir bahçede ibaret olan bir memlekete geldi. Sakinleri hiç Kral görmemişlerdi. Yalnız çiçeklerden gıda alıyorlar ve mukaddes ağaçlara tapıyorlardı. Bunlardan birisi bilhassa takdis ediliyor ve müşkülâtlar ona soruluyordu. Bu Söyleyen Ağaçtı. Gayet sıkı biribirine geçmiş iki göğ-deden teşekkül ediyordu. Bunların birisi dişi diğeri erkek göğde idi. Her ikisinin geniş ve inhinalı yaprakları ve kokulu tüveyçleri vardı. Dişi göğ-de gece söylüyor ve güzel kokular neşr ediyor. Erkek göğde gündüz söylüyor ve gölge veriyordu. Bir tercüman Söyleyen Ağacın dibinde duruyor ve ilahi sözleri tercüme edi-yordu.

İskender fetihlerinden ve şöhre-tinden pek mağrur olarak sabahleyin bu ağaçların yanına gitti. Geniş bir gürültü erkek göğdenin yaprakları arasında dolaştı. Mukaddes bir titre-reme ile silkinerek seyyah rahibe sordu :

Ey insanların iyiliğini isteyen alim peder şu Söyleyen Ağacın söyle-diklerini izah et, zira kalbime kan hücum ediyor.

Ey talihli Kral ! "Yakında büyük yolculuğa çıkacak olan bu adam niçin böyle daimi hareket halindedir. O hülyanın sükûnetini bilmiyormu ? " diyor dedi.

Bu haberden müteessir olan İsken-der dudaklarını açmadan geceyi bek-ledi. Şiddetli bir hisrtı geniş yaprak-ları hareket ettirdi. Onlar inliyor, ac-ıyor ve göğüslerine vuruyor gibiydiler. Bununla beraber kahramanın üstüne

Önüne bakma sonuna bak

Bir söyle iki işit

çok tatlı bir koku salıvermişlerdi ki o da bundan ümide düşmüştü.

Tercümana, [bana bu dişi göğdenin sırrını bildir] dedi.

Ey Kral, [niçin yoruluyorsun? Hangi ifrit seni, dünyayı ve onun faniliklerini elde etmeğe sevk ediyor, ne zaman insanları ve Kralları öldürmeğe bir nihayet vereceksin? Aile ocağının tatlılığını tanıımıyormusun? Bununla beraber dünya yüzünde senin yaşayacak az günün kaldı. Hırsınla onları karartma diyor] dedi.

İskender korkarak tercümana :

— Sor bakalım ölmeden evvel aile efradımı görecekmiyim? dedi

Tercüman :

— Ne Rum memleketinde olan armen ve ne de Asya İmparatorluğundaki peçeli kadınlar seni göremiycekler, Ölüm seni cenebi bir memlekette vuracak. Zira yıldızlar senin hareketinden ve şerefinden yorulmuşlardır.] diyor, dedi.

İskender ağlıyarak Söyliyen Ağaçtan uzaklaştı ve kalbi taliin kılıcından yaralanmış olarak vatanına kavuşmak için acele etti. Babile yaklaşırken şiddetli bir surette burnu kanadı. Atından indi. Generallerinden birisi çelik zırhının düğmelerini çözdü ve Kralın üzerine oturabilmesi için onu otun üzerine yaydı. Sonra altın kalkanile onu güneşten korudu.

İskender vaktile bir münecimin, kendisine bir demir tahtın üzerinde ve altın bir gökün altında oturduğu zaman ölümünün yakın olduğunu evvelden söylemiş olduğunu hatırladı : [Heyhat! ben artık yaşayanlardan değilim,

Heyhat! gençliğimin eserleri bitti. çiçeğim son baharda olmuş bir meyva gibi ilk baharda toplandı] diye haykırdı.

Babile geldi hümmaya yakalandı Annesi Prenses Nahide :

— Ey sevgili anneciğim, ateşte olan hissem artık bir duman dânda başka bir şey değildir. Fakat senden ruhunun safiyetini ve lâtif vücüdünü hırpalamamı dilerim. Zira sükûnet şefkaten daha güç bir fazilettir.) Ve müreb-bisi Aristoya :

[Yaptıklarımın hepsi berhava oldu. Şimdi kendimi yeğane dostummuş gibi tozle birleşmiş buluyorum.] diye yazdı.

Piskoposlar, Krallar Kralının mesih suyu, misk, gül ruhu ve kafurla yıkadılar. Onu Çin sâtenlerine ve Rum kadifelerine sardılar. Baştan ayağa onu bal içerisine daldırdılar ve altından bir tabuta koyarak ovadan itibaren fersahlarla yeri geçinceye kadar omuzdan omuza naklederek götürdüler.

Ağlayıcılar şöyle teganni ediyorlardı.

[Heyhat ! selvi boyu eğildi, Saadetinin parlak renkli gülü derildi.]

Muharipler kalkanlarını vurarak buna şöyle refakat ediyorlardı :

[Ordun geriye döndüğü zaman, yalnız, bu vâsi ovada kalacaksın ve ölü gözlerin görünmez alaylarını takibederek kısa hayatına esef etmek le kendi, kendini eritip bitereceksin.]

SON

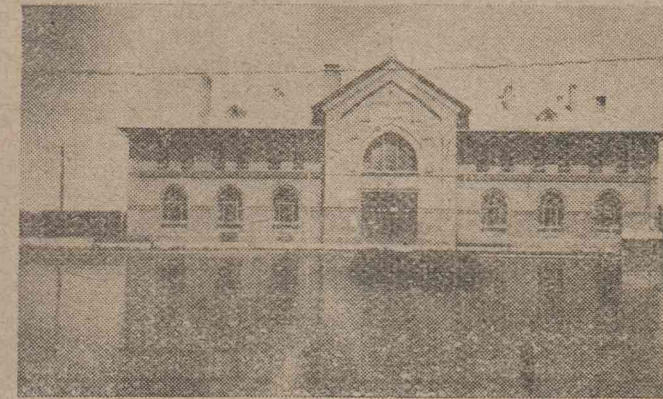
Evvel taam sonra kelâm

Halk edebiyatı denemeleri

Geçdin...

Bir parça gülmeden, bir şey demeden
Dumanlı gözlerle bakıp ta geçdin.
Ne buldun gönlümü sürüklemekten ?
İçime sel gibi akıp ta geçtin .
Dudağın ne güzel, ateşin, aldı,
Bilsen muhayyilem nelere daldı ?
Göğsünün üstünde gözlerim kaldı
Gözümü göğsüne takıp ta geçtin.
Karaca der ki : ben şimdi şaşkınım
Kabıma sığmazam, öyle şaşkınım
Çünkü : müptelâyı derdi aşkınım,
Beni derdi aşkla yakıp ta geçtin !...

Lise 6 : M. Selim Karaca

İyilik ettiğin kimsenin şerinden sakın

Everekli Ali Celalettin'e ait gazeller

Haşim Nezihi Okay

K

GAZEL

Gönül bir vecde geldi kim divânı piride el hak
Erenler bezminin bil a'mâganı feyzi hak ancak
Gülistanı hakayık goncası, bülbülleri her dem
Müşerref manevi bir neş'ei rânâ ile mutlak
Bu sırra âşına olmazda münkir ta'na azmeyler
Sebebsiz irtikâbı cürme sayetmektedir ahmak
Bu rahın arifi her güftügüyu istima etmez
Sehergâhı niyaz esrarma bu zümredir elyak
Rumuzu ilmi tevhidi Celâleddin taallümde
Müsiri mürşidanın cümlesi her hal ile eşfak

İ-İ

GAZEL

İltifat etmezse yârin elverir imaları
Gezdirir sevdâyı aşkı bir takım sahraları
Bir beşaret gösterüp mecbur eder meyletmeğe
Cevrederse zevkiyab eyler dili rüsvaları
Zülfü pica picini ettim tefekkür marisut
Salbolunsam, katlolunmam çünkü var kimyaları
Bir nigâhından hararet geldi gitmez sineden
Terki mümkün mü efendi serdeki sevdaları
Bendi zincir eylemiş etmekte dâim lutfile
Leşkeri mecnuna seyran ettiren leylârı
Yek nazarda cümlesi bir dilberin divanesi
Leyk, tedbiri umarda âlemin danaları
Bir tecelliden Celâleddin bulur, bulmuş kemal
Naili sırrı hakikat gösteren simaları

HAYDUT

Yazan : Alfred Neyes

Çeviren : Şeref Gönençen

Rüzgar; fırtınalı ağaçların arasın-
dan bir sel gibi geçiyordu, Ay, bulut-
lu denizlere heyyulâ bir kalyon gibi
tosluyordu, yol, erguvani kırdı bir ay
ışığı şeridi hâlinde uzuyor, ve haydut
atını koşduruyor...

Koşduruyor ... koşduruyordu...

Haydut atını eski han kapısına sürdü

Fransız biçimi dik şapkasını alrı-
na iğmiş, gaytanlarını bir demet ha-
linde çenesinin altından sarkıtmıştı.
Ceketi şarap kırmızısı, kilotu dişi
geyik derisinden idi. çizmesi diz kapak
larına kadar dı ; üzerindeki herşey
karışmadan uymuştu. Atının üstünde
parıl, parıl yanıyordu. Tıbancasının
kabzesi parıldıyor, mücevher kakmalı
Gök ün altında meçnin kabzesi
yanıyordu.

Karanlık han avlusu kaldırımla-
rında dolardı.. Kırbacıyla pancorlara
dokundu; hepsi kapalı ve demirliydi.
Pencerelerden birine bir ıslık çaldı.
Orada onu kim bekliyecekti, acaba?,

Onu orada hancının kara gözlü
kızı.

Hancının kızı BES bekliyecekti.

O onu orada, kızıl aşk kurdelaşını
uzun, siyah saçlarına örerek bekliye-
cekti.

Karanlıkta, karanlık eski han
avlusunda bir ahır kapısı gıcırdadı
Seyis TİM dinliyordu... Çehresi sap-
sarı ve kansız dı. Gözleri cinnet çu-
kurlarına dönmüştü. Saçları dimdikti.

O da hancının kızını seviyordu,
Hancının kızıl dudaklı kızını...

Bir köpek gibi sessiz dinledi, hay-
dudun sözlerini işitti.

— Bir büse ; sevgilim !. Bu akşam
bir vurgun peşindeyim. Sabah ışıma-
dan sarı altunla döneceğim. Eğer
arkama düşerlerse, güdüz de takip
edilirim,

Beni ayışığında bekle,
Ayışığında bekle, beni,

Sana ayışığında gelirim. Cehen-
nem de yoluma çıksa !...

Üzengilere basıp kalkdı ; sevgi-
lisinin eline güç yditişebiliyordu. BES
saçlarını pencereden sarkıtmıştı.
Siyah ıtır çelâlesi aşağı akarken hay-
dudun çehresi yalazalandı... Ayışığın-
da onun dalgalarını öpüyordu.

(Ayışığındaki o tatlı, siyah dal-
galar !)

Dizginlerini silkti ; mehtabın gar-
bına doğru uçtu.

Şefak söktü, öğle oldu, gelmedi..
Gün battı, ay çıkmıştı henüz ; yol
kırı bir çingen kurdelaş gibi süslü-
yordu. Kızıl-Ceketliler mangası dört-
nala,

Geliyor... geliyor...

Geliyordu.

Kral Corc un askerleri eski han
kapısına dayandılar.

Hancıyla konuşmadılar bile...
Üste, şarabını da içtiler. Kızının

tıkayıp dar karyolasının ayak ucuna bağladılar. İkisi pencerenin yanına diz çöktü; yanlarında tüfekleri de vardı. Her pencerede ölüm, karanlık bir pencerede de Cehennem... BES onun geleceği yolu görebiliyordu. Onlar BESİ hayduda itimat verecek bir jestle pencerenin önüne bağlamışlardı. Göğsünün altına bir tüfek namlusu dayadılar.

— Şimdi iyi gözetle ! Dediler ve öptüler.

Bes sevgilisinin :

— Beni ay ışığında bekle,

Ayışığında bekle beni,

Sana ay ışığında geleceğim, Cehennem de yoluma çıksa ;

Dediğini işitiyordu. Arkada bağlı ellerini büktü ; sıkı sarmışlardı.

Kıral Core un adamları karanlık han avlusunda dolaşıyorlardı. Saatlerde birer yıl ağırlığı vardı.

Ta gece yarısına kadar...

Gecenin dondurucu yarısında,

Bir parmağının ucu tetiğe dokundu ; nihayet tetik onun olmuştu ; Nihayet tetiği bulabilmişti. Artık fazla uğraşmıyacaktı. Namlusu göksüne dayalı tüfekte doğruldu. İşitmeler ne meydana vermiyecekti, artık fazla çekmiyecekti.

Yol, ay ışığında uzayıp gidiyordu, cıvılcıplak. Besin damarlarındaki kan aşkının nakaratını tempoluyordu.

Tıkı - tak : tıkı - tak !

İşittilermi acaba ? atın ral sesleri ne kadar da açık geliyordu ;

Tıkı - tak ; tıkı - tak, uzaklarda ?

Sağırmıydılarki işitmediler ?

Ayışığı kurdelasına aşağı,

tepenin yamacı boyunca,

haydut atını koşturuyor...

koşturuyor... koşturuyordu...

Kızıl - Ceketliler çavuşlarına bakıştılar. Bes doğruldu !

Tıkı - tak ; tıkı - tak,

Dondurucu sükûnet içinde !

Tıkı - tak ; tıkı - tak,

Tersinen gece içinde !

Yaklaşıyor, yaklaşıyordu ! Besin çehresi alevlendi ! Bir an göz kapakları gerildi ; son, derin bir nefes aldı. Parmağı ayışığında kımıldadı, kurşun ayışığını yarıp göğsünü parçaladı ve Besin ölüm haberini hayduda götürdü.

Haydut döndü, batıya doğru üzen-giledi. Bilmiyorduki kim parçalanmış göğsünü bir mavzere dayamış, kan içidde yatıyordu ! Şafak sökünceye kadar bir şey işitmedi... Çehresi sararmıştı :

Besin, hancının kızının,

hancının karagözlü kızının,

Ayışığında sevgilisini nasıl beklediğini ve crada, karanlıkta nasıl öldüğünü işitince...

Geri. Bir çılgın gibi atını geri sürdü.. Gökyüzüne bir küfür savurdu. Yolu boz bir duman halinde arkada bırakıyordu. Çıplak meci başının üzerinde yanyor, ayışığında üzengileri kızarıyordu...

Kadife ceketini şarap kırmızısı...

Onu caddenin ortasına uzattıkları zaman, çenesinin altında bir demet gaytanla kızıl kanına bulanıp yatmıştı.

Ve halâ kış gecelerinde, rüzgâr ağaçlar arasından geçerken, ay he-yulâ bir galyon gibi bulutlu denizlere toslarken, yol erguvani kırdı bir ayışığı şeridi gibi uzarken,

Hataylı Kız

Takmış kumral başına beyaz duvaklarını,
İşte siliyor yaşlı gözlerini bu sabah.
İlâhi bir tebessüm sardı dudaklarını
O kara günler neydi, o sisli akşamlar ah !

Kollarını açarak koşuyor bize doğru,
Hasretile hıçkıran , şu kalbimize doğru
Haykırıyor "Serbestim ! " diye denize doğru.
O kara günler neydi, o sisli akşamlar ah !

Tebessüm, çiçek açmış şu masum çehresinde
Çağlayor hür bir şarkı hicran dolu sesinde..
İşte sabah oluyor hilâlin gölgesinde ;
O kara günler neydi, o sisli akşamlar ah !

Yetmez mi ağladığın, yetmezmi sonsuz matem?
Daha yeni kuruda mavi gözlerinde nem.
Düşünme geçmiş günü, kalbine yığma elem,
O kara günler neydi, o sisli akşamlar ah !

Lise : 6

Hâmit Yurdakul

Bir haydut atını koğdurur...

koşdurur... koşdurur...

Bir haydut atını harad han kapısına sürer. Karanlık han avlusu kaldırımlarında dolaşır ; kırbaçıyla pencere kapaklarına dokunur, ama hepsi kapalı, demirlidir. Bir pencereye

doğru ıslık çalar... Onu orada kim bekler aceba ?

Orada onu hancının kara gözlü kızı, hancının kızı Bes bekler ;

Kızıl aşk kurdelasını uzun, siyah saçlarına örerek...

Spor ve Gençlik

Yazan
Nezhat Yücel

Evden kurtulan her çocuk büyük bir hürriyet içinde yaşar. Anne, baba hatta muallim onun için mütehakkim insan olmaktan ileri geçemezler.

Evin kapısını aşan her yavru anasının ihtimamından uzak düşen bir kuzudan hiç te farklı değildir. O da kuzu kadar pervasızca sağa sola çırpınmaktan pek çok zevk alır.

Çocukluğumuzu hatırlarsak bizde en büyük izler bırakan işte yukarda söylediğim kaçamak hadiselerdir.

Meselâ bir gün evvel karşımızdaki top oyununa fırlıyabilmek için kim bilir ne kadar ağlamışsınızdır. Ben böyle bir çok hadiseleri hatırlarım. Pencereden kaçtığım gece..

İşte evin bu ihtimamından kurtulan yavru geniş bir hürriyet havası içinde çırpınırken biz onu mektebin geniş çenberine alır, orada o kadar olmasa bile yine sıra denilen tahta kalıplara sokarız. Çocuk burada bir saat kalıp gibi dinlemek, fırsat düş-tükce söyleyip hareket etme imkân-ları bulur. Aradığı hürriyetten daha baskılı bir yere götürmüş olur. Çocuk bütün hürriyetini mektepten eve evden mektebe gelip giderken bulabilir.

Ana ve babalar bu vaziyet karşısında isyan eder.

Çocuk mektebe başlıyalı haşarılaşt derler. Çocuk hakikaten değişmiştir. Mektepten eve vaktile gelemez, evden mektebe vaktile gidemez. Çünkü yolda onu çeken daha cazip hususiyetler vardır.

Bu vaziyetten üzülen ve mahalle çocuklarıyla yavrularının temasını kesmek isteyen ana, baba asılzâde yetiştirmeye başlarlar. Çocuğu uşakla veya dadile mektebe gönderirler. Çocuk sefer tasını yani öğleyin yiyeceği yemeği kendi taşımaz. Çünkü bu onun çok ağırlarına gider.

Biz ilk mahalle mekteplerine giderken hatırlıyorum. Mahallenin ileri gelenlerinin çocuklarını kalfa denilen bir adam mektebe götürür. Sefer taslarını bir sığa takar mektebe taşır.

Bu çocuklardan hiç birinin sokakta kimse ile konuştuğunu bile görmek kabil değildi. Peşinden gelen uşağa göz uciyle bakarak büyük bir gurur duyan küçük, her vakit için bu hâminin ihtimamına güvenir.

Bunların hiç bir gün kendi yaşlarındaki bir çocuğa karşı durdukları vaki değildir. (Dur seni ağabeyime, anneme, babama, uşağıma söyleyim de görürsün) diye kendilerine karşı itimsiz yaşarlar.

Bunların bütün hayatları bu şekil-

de devam eder. Delikanlılık zamanları da böyle geçer. Gençliğin en ateşli seneleri korku ile evhamla geçer. Bunlar en ufak bir hava değişmesinden başlayarak bir tabanca sesine kadar her şey onları üzer. Nihayet sporcu olduklarını kabul etsek bile bunlar mukavemetli olmaksızın ziyade gürültücü olurlar.

Sahalarda lüzumsuz ve yersiz olan gürültüleri böyle beceriksizler çıkarırlar. Kendi beceriksizlikleri yetmiyormuş gibi üstelik yanlarındakine muhtelif şekillerde çatarlar. Her bulundukları yerde kendilerini göstermek isterler.

Sahalarda alkış toplamak için hususî işaretler kullananlar bunlardır.

Memleket için bunların kıymetleri yine bir fesat kaynağı olmaktan ileri geçemez. Her gün spor sahalarının dedi kodularını dillerde dolaştıran yine bu gibilerdir.

Şimdi beraberce bu gün yetiştirmek ve görmek istediğimiz genci göz önüne getirmek onun iyi vaziyetlerini belirtmek isterim. Bu gün hiç bir yavrumuz için uşak, dadı ihtimamına ihtiyaç olmadığı gibi ana, ve babalarımızın lüzumsuz itinalarına da mahal yoktur.

Bu günkü çocuk düşer, kalkar, hiç kimse bu düşüşü büyük bir heyecanla [Ay ne oldun?] diye çocuğun ezilmeyen koluna acı isnat ederek onu yüzüstü yapmaz. Bu gün için hava karardığı vakit sokağa çıkarsa köşelerde onu karşılayacak unmacılar, yamyamlar kalmamıştır. Bu günkü çocuklar bunlar için bir hayalden ibarettir.

Bunun bugün en güzel hulâsasını büyükler verir. Her vakit için işittiğimiz bir söz vardır: (Zemane çocuklarıyla başa çıkılmaz) derler.

Büyükler aralarında dertleşirler: [Bayan ben bu yaşta iken bizim İlhanın söylediği şeylerden bir şey anlamazdım. Evvelki gün mektebten gelmiş bizi karşısına aldı. Türkiyede yetişen bütün maddeleri saydı. Bize en çok kazanç getiren şeyleri bir bir saydı.] Sonra Haminninesine: [haminnine senin giydiğin lâstik, kavuçuştan yapılır. Maalesef memleketimizde çıkmıyor. Bunun için harice binlerce lira veriyoruz. Diye yaşadığı müddetce geydiği lâstiğin yalnız İngiliz malı iyidir. Yatkın lâstik fenadır. Diye tanınmış olduğu ayakkabısını takdir eden yetmişlik haminnesine bir fen adamı salâhiyetile anlattı. Vaallahı zemane çocukları dedim ya hayret.]

Kıymetli dinleyenlerim! Bu gün memleketin her köşesinde memleketin her köşesile ilgili milyonlarca İlhanımız olduğundan emin olun. Dü-nün pırıl pırıl küçük beyi ile bu günün ele avuca sığmayan küçüğü arasında çok fark vardır.

Bu gün atalardan devir aldığımız sporculuğu almak, biraz öğrenmek isterim. Biz sporcu doğmuş, spoacı yetişmiş ve sporcu ölmek istemiş olan bir milletin evlâtlarıyız.

Türk; er meydanında doğar, er meydanında ölür. Türk at üstünde doğar, at üstünde ölür. Yatakta Türk ölmez, ölmesi ayıptır.

Türkün lâfı geçtiği yerde at mevzu bahis olur.

Beylik vermekle, Yiğitlik vurmakla

Türkün bulunduğu yerde güreş hazır. Türkün sözü geçtiği yerde bir garpli için güzel bir yiğitlik destanı hazır. "Türk gibi kuvvetli, darbımiselini bilmiyen bir garpli yoktur. İşte bu gün bile zevkle dinlediği-

Bir Aşk Sahifesi

(EMİL ZOLÂ) dan

Hizmetci merakla yerinden sıçramış, gözlerini oğuşturmağa başlamıştı. Elen süratle çocuğunun yanına döndü. Bu buzlu şubat gecesinin dondurucu soğuşuna rağmen göğsünü iyice açdı. Hizmetci henüz gelmemişti. Onun bu ağır davranışı çocuğu öldürebilirdi. dakikalar bir yıl ağırlığı ile geçiyordu. zaman sanki akışını durdurmuşdu

Elen tekrar hitmetcinin odasına koştu, onu omuzlarından sarsdı ve çevik bir hareketle etekliğini geydi, şalını omuzlarına attı.

Biraz evel tatlı bir hayat sessizliği hakim olan bu evde şimdi, ezici ızdırap dakikaları sürüyordu.

Ayak kaplarını geydi, heman bir doktor getirmek ümidile üçüncü kata endi. Kapucu kapuyu açınca elen kendini sokağa attı. kulakları oğulduyor, gözleri kararıyordu. Deli gibi koşmağa başladı. Vinöz sokağını süratle geçti, bir dakika içinde kendini aile doktorları olan (Boden) in kapusu önünde buldu.

miz bir çok menkabeleri zaşayan ve yaşatan atalarımızı bu günkü tekniğe göre hazırlatarak dünyaya isbat ettiğimiz vakit edebî uykularında müsterih uyurlar.

Sizlere bu günkü sporcunun vasıflarını saymadan önce tarihini beraberce Oğuz destanında gördüğümüz güzel kısımlardan bahsetmeden geçmiyeceğim.

Oğuz kahramanlarından Hakan oğlu Baybörenin kendisine beşik ker tiye edilen (beşikte nişanlanma) Bani Çiçekle konuşmaları zaşayan dikkattir mettir.

ÇEVİREN Muhtar Erdemer

Zile bastı, hitmetci kadın kapuyu açtı. İki üç kelime ile doktorun evde olmadığını, geceyi bir hasta evinde geçirdiğini anlayınca az kalsın kaldırımın üstüne yıkılacaktı. kendini güç zabt edebildi. bu civarda başka doktor olup olmadığını bilmiyordu. Evlere, evlerin kapularına bakarak sokakları rüzgâr gibi geçiyordu. İnceden inceye esen bir rüzgâr vücudunu iğneleyordu. o, ayağında panduflalarla ince bir kar tabakası üzerinde mesafeleri adeta gözlerle yutuyordu. Hayalinde, [hasta yavrusunun ölüm halindeki çırpınışı ile onu kurtarmak için keddisinin mutlaka bir doktor bulmak ümidi belirliyordu. Nihayet bir kapudun önünde durdu. Bu evin kapusunda tır tabela ve bir zil vardı. Fırtınalı bir havada pusulasını şaşırmış bir gemicinin kutup yıldızını gördüğü saniye-deki anlatılmaz heyecanı ile zile basdı. Rüzgâr yüzünü, bacaklarını kavriyordu.

Bir hitmetci kapuyu açtı ve do-

Bir gün Bayböri yanındaki arkadaşlarıyla geyik peşinde koşarken suyun kenarında kurulmuş bir çok çadır görür. Çadırların birisinin kapısında nişanlısı Bani çiçekte bulunmaktadır. Baybore Baniçiçeği tanıdığı halde Baniçiçek nişanlısı Bayböreyi tanımaz. Aralarında şöyle bir konuşma olur:

Bayböre [sen bana varır mısın] diye kıza sorduğu zaman [şurada güreş edelim yenebilirsen] der. Güreşirler. Arslan Bay Böri = Kurt Böri Türk kızını pek zor yener. [Yendik amma pek zor,] der.

[Gel birde atlan koşuşalım] der Bay

ktorun yattığını söyledi. Fakat kadın hizmetciyi işitmemezlikten gelerek salona doğru ilerledi ve:

Doktora söyleyiniz, çocuğum ağır hasta, öüyor! dedi. burası ilâç, tırtıdyot kokan bir daire idi. Hizmetcinin isteksizliğine rağmen onunla münakaşa ederek ikinci kata çıkdı. Doktorun henüz uyumadığını anlayınca kapu aralığıddan:

— Doktor, rica ederim yetişiniz, çocuğum öüyor! dedi. Doktor, ceketi sırtında, boyun bağısız, kapudan göründü. Kadın vakit gayip etmemek için, onun daha fazla giyinmesini istemeyen bir tavırla:

— Görüyorsunuz ki deli gibiyim, çocuğum çok hasta, çabuk yetişelim! dedi.

Doktor, ilk görüşte kadının o semitten olduğunu anlamıştı.

Kadın merdivenleri ikişer, ikişer iniyordu. Sokakta önde giden, hatta koşan yine (Elen) di.

Eve geldiler. Zile basan kadın hemen karşısında (Rozali) yi buldu. Doktordan evvel içeri giren kadın Jan'ın odasına koştu. Yuvarlak masa

Böri kan ter içinde zorla geçer. Nihayet Bani çiçek [birer ok atalım, eğer okun okumu geçerse sana varırım] der. Evvela okualır büyük bir maharetle atar. Bay Bör yayını gere gere okunu geçebilir.

Geçen seneki disk alâkası şayanı şükrandır.

tarihimiz binlerce yiğitliklerle doludur. Yarın için istediğimiz genç ve sporcu bize bu tarihî yaşıtmalıdır.

Sporcu: Tarafgirlik yapmayan, yalan bilmeyen, iyi düşünen, bilgili, olgun insandır.

Sporcu: Korku bilmeyen, bilme-

üstündeki lambayı yakdı. Doktor odaya girince Elen lambayı çocuğun yanına getirdi. Şimdi çocuğun ızdıraplı yüzü ve gerilmiş vücudu daha vuzuhla görölüyordu. Baş sarkmış, yüzünde tekallüs alâmetleri peyda olmuştu.

Doktor susuyordu. Bir kaç dakika hiç bir şey söylemedi. Fakat annenin bu üzüntülü halini görünce:

— Ehemmiyetli bir şey değil, fakat burada bırakmak ta olmaz, bol havaya ihtiyaç var! dedi.

(Elen) sevinçli bir heyecanla doktorun kucağına atılıyor, bu ümit verici güzel sözler dolayısıyla onun ellerini tekrar, tekrar öpüyordu. Fakat o sırada Jan yatağında büyük bir ızdırap duyanlara mahsus bir tavırla gerindi, acı acı inledi ve zavalı kızcağzın vücudu katılaşmış bir halde sağa doğru döndü, öylece kaldı. Doktor telaşla lambanın abajorunu çıkardı. Şimdi parlak bir ışık hastayı daha vuzuhla gösteriyordu. Pencerelelerden birini açan doktor, bol hava girebilmesi için, hizmetciye perdeleri kaldırmasını emretti.

— Deyam edecek —

diğini öğrenmek isteyen bir babayı gittir.

Sporcu: İyi konuşan, iyi giyinen, mütenasip vücutlu, atik, anlayışlı insandır.

Nihayet Sporcu: Soğukta, sıcakta, varlıkta, yoklukta kendinden önce memleketini kurtarandır.

Süvarisile atını bir yatağanda biçen Türkü garp henüz anmaktadır..

Bir Türk için bir gemi batıran Amerika bizi unutmamıştır.

Onların torunlarıyız.

HALK EDEBİYATI

Son çağlara kadar Köylü sözleri diye hiç bir değer verilmeyen halk Edebiyatı Türk Edebiyatının en zengin ve göz kamaştırıcı bir tarafıdır. Bu edebiyatın yaratıcıları olan yurdun şehir dışı çocukları ise divan şairlerini gölgede bırakacak kadar samimi ve temizdirler. Eserleri arasında bazan öyle cana yakın duyuş ve düşünüşlere raslanır ki insan birden bire bunu bu köy çocuğunun nasıl olup ta bulduğuna hayretten kendini alamaz. Anadolu işte böyle çok zengin bir varlığın kucağıdır. Ve bağlarında yüz yıllarca bu temiz ve öz sesi çınlatmış durmuştur.

Sarayın Bâkileri, Nef'ileri karşısında ucsuz, bucaksız Anadolu ova ve yaylalarında, üzerinden kartal aşmayan tepelerinde hep bu Anadolu çocuğunun hür ve coşkun ve içten sesi duyulur. Hemen şuracıkda hatırmıza gelen şu parçaya bakın :

Sultan hakkımızda ferman
buyurmuş
Ferman padişahın, dağlar
Bizimdir

İşte size bir ses ki serazatlık ve pervasızlık bakımından Baki, Nef'i, Nedim divanlarının hepsine denktir. Ve zulüm karşısında Anadolu dağlarına sığınan memleket delikanlıların yükseklik ve kahramanlığı, dalkavukluk nedir bilmeyen başların dikliği ve yüksekliği vardır. Bunun karşısında saray şairi Nedimin şu alçalışına bakın :

Istanbulun Evsafını mümkün mü
beyan hiç
Maksut Hemen Şahi Keremkarı
senadır

Bu iki memleket çocuğu arasında ki yaradılış ayrılığına bakın ; birinin dik başlılığı ve boyun eğmemek direni ; nefis yüksekliği karşısında ötekini alçalışını ve dalkavukluk yapmak yolundaki çabalama ve yorgunluğunu görmek insana ne acı ve ne iğrenç geliyor Halk edebiyatımızda öyle içten duyulmuş ve öyle cana yakın parçalara rastlanır ki tanınmış şairlerimizin eserleri arasında bile eşini bulmak güçtür. Şu aşağıdaki parçalara bakın: Ömrüm bir tepeye vurmuş gün gibi Şöyle böyle derken aşdı neyleyim.

Güneş gibi şevkin vurdu pınara
Gün üstüne başka bir gün doğarmı?

Ben ağamı göremeden ölürsem,
Mezar taşı üzerime yıkılır.

İşte Anadolu hep böyle güzellikler hazinesi bir memlekettir. Ne yazık ki bu gün bu hazineden bildiğimiz karaca oğlan, dertli, gevheri seyrani gibi bir kaç kişidir. geri ka'anı hep şu veya bu köylü babaların ve meraklıların hafızasında gömülüdür. bu milyonları bulan hafızalarda bilmediğimiz, duymadığımız kim bilir daha ne kadar karaca oğlanlar, dertliler, Aşık ömerler gevheriler, Seyraniler yaşıyor Yarınki büyük Türk edebiyatına temel olacak olan bu büyük hazineleri bulup meydana çıkarmak lâzım. Biz dergimizin her sayısında bunlardan bulduklarımızın bir kısmını olsun koymakla bu yöndeki ödevimizi yapmağa çalışacağız.

Haşim Nezihi Okay
Develi Orta Okul Müdürü

Halkevleri Dergileri

Derginin adı	Halkevlerinin Adı	Kaç günde bir çıktığı
Görüşler	Adana	Aylık
Taşpınar	Afyon	"
Türk Akdeniz	Antalya	İki aylık
Altınyaprak	Bafra	Aylık
Kaynak	Balıkesir	"
Uludağ	Bursa	Üç aylık
Ülker	Burdur	Aylık
İnanç	Denizli	"
Altan	Elâziz	"
Yeni Türk	Istanbul - Eminönü	"
Halk Bilgisi Haberleri	"	"
Aksu	Gireson	"
Fikirler	İzmir	15 günlük
Konya	Konya	Aylık
Gediz	Manisa	"
Taşan	Merzifon	"
Yeni Milâs	Milas	"
Muğla	Muğla	"
Ülker	Niksar	"
İnan	Trabzon	"
19 Mayıs	Samsun	"
Dıranaz	Sinop	"
Orta yayla	Sivas	"
Bozok	Yozgat	15 günlük

Fiati 10 kuruş